

BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ VE ARAŞTIRMALARI DERGİSİ BANU Journal of Health Science and Research

DOI: 10.46413/ boneyusbad.1464714

Özgün Araştırma / Original Research

Çocukluk Dönemine Hizmet Veren Öğretmenlerin İlk Yardım Öz Yeterliklerinin Değerlendirilmesi

Evaluation of First Aid Self-Efficacy of Teachers Serving Childhood Period

Yağmur ŞANCI¹ Duygu KABLAN² Melisa CANER² Dilek ÇİTİL²

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Fenerbahçe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul

² Hemşirelik Bölümü Öğrencisi, Fenerbahçe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul

Sorumlu yazar / Corresponding author

Yağmur ŞANCI

yağmursanc@gmail.com

Geliş tarihi / Date of receipt: 04.04.2024

Kabul tarihi / Date of acceptance: 13.06.2024

Atf / Citation: Şancı, Y., Kablan, D., Caner, M., Çitil, D. (2024). Çocukluk dönemine hizmet veren öğretmenlerin ilk yardım öz yeterliklerinin değerlendirilmesi. *BANU Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 325-332. doi: 10.46413/ boneyusbad.1464714

ÖZET

Amaç: Bu çalışmada çocukluk dönemine hizmet veren öğretmenlerin ilk yardım öz yeterlik düzeyleri ve bunu etkileyen faktörlerin belirlenmesi amaçlandı.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı tipteki araştırma verileri 139 öğretmenden Tanıtıcı Bilgi Formu ve İlk Yardım Öz Yeterlik Ölçeği aracılığı ile toplandı.

Bulgular: Öğretmenlerin ölçek toplam puan ortalaması 128.338 ± 43.870 olarak belirlendi. Erkeklerin temel ilk yardım öz yeterliği puanları ($x=50.947$), kadınların temel ilk yardım öz yeterliği puanlarından ($x=44.564$) yüksek bulundu ($t=2.488$; $p=0.014 < 0.05$; $d=0.474$; $\eta^2=0.043$). Öğretmenlerin ilk yardım eğitimi almış olması, ilk yardım öz yeterlik düzeyini arttırmaktaydı ($\beta=0.265$). Öğretmenlerin ilk yardımcı kimliğine sahip olması, ilk yardım öz yeterlik düzeyini arttırmaktaydı ($\beta=0.214$). Öğretmenlerin ilk yardım bilgisi konusunda kendini yeterli görmesi, ilk yardım öz yeterlik düzeyini arttırmaktaydı ($\beta=0.165$).

Sonuç: Öğretmen yetiştirme programlarında teorik ve uygulamalı ilk yardım eğitimlerinin birlikte verilmesi, eğitimin uygulama basamağında kadın öğretmenlerin cesaretlendirilmesi, eğitimlerin sağlık bakanlığı tarafından onaylı güvenilir eğitimler tarafından verilmesi, çocuklara hizmet verecek öğretmen adaylarına, sağlık bakanlığı onaylı ilk yardımcı kimliği alabileceği eğitim imkanlarının sağlanabilmesi, bu eğitimler sırasında ilk yardım bilgisine ek olarak, ilk yardım öz yeterlik düzeylerinin de geçerliği yapılmış ölçüm araçlarıyla değerlendirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Öğretmen, İlk yardım, Öz yeterlik, Okul sağlığı

ABSTRACT

Aim: This study aimed to determine the first aid self-efficacy levels of teachers serving childhood and the factors affecting this.

Material and Method: Descriptive type research data were collected from 139 teachers through the Introductory Information Form and First Aid Self-Efficacy Scale.

Results: The teachers' total scale score average was determined as 128.338 ± 43.870 . Men's self-efficacy for basic first aid scores ($x=50.947$) were found to be higher than women's self-efficacy for basic first aid scores ($x=44.564$) ($t=2.488$; $p=0.014 < 0.05$; $d=0.474$; $\eta^2=0.043$). Having first aid training for teachers increased their first aid self-efficacy level ($\beta=0.265$). Teachers' first aid identity increased their first aid self-efficacy level ($\beta=0.214$). Teachers' self-efficacy in first aid knowledge increased their first aid self-efficacy level ($\beta=0.165$).

Conclusion: Providing theoretical and practical first aid training together in teacher training programs, encouraging female teachers in the practical phase of the training, providing training by reliable trainers approved by the Ministry of Health, providing training opportunities for teacher candidates who will serve children to obtain a first aid ID approved by the Ministry of Health, providing first aid during these trainings. In addition to aid knowledge, it is recommended that first aid self-efficacy levels be assessed with validated measurement tools.

Keywords: Child, Teacher, First aid, Self-efficacy, School health services

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

GİRİŞ

Okullar kaza ve güvenlik riski en yüksek insan popülasyonuna sahip alanlardır. Türkiye ölüm istatistikleri raporunda 2021 yılında 1-17 yaş grubunda en fazla çocuk ölümlerinin, dışsal yaralanma ve zehirlenmeler nedeniyle gerçekleştiği bildirilmektedir (TÜİK, 2023). Bu ölümlerin birçoğu ilk yardım uygulaması ile önlenebilir kazalardan oluşmaktadır. İlk yardım uygulaması, yaşanan yaralanmalar sonucunda yaralıyı sağlık personeline teslim edene kadar geçen sürede herhangi bir tıbbi ekipman ve ilaç kullanılmadan yaralının hayati tehlikesini ortadan kaldırmaya yönelik yapılan girişimlerden oluşmaktadır (Demirbilek ve Ağahan, 2023). Çocuklarda ilk yardım uygulaması önemli bir konu olup, özellikle çocuk popülasyonun toplu olarak bulunduğu okul, kreş, okul servisi gibi alanlarda çalışan öğretmen, şoför, emniyet güçleri gibi personelin bu konuda eğitilmiş olması acil durumlarda sağkalım oranını arttırmaktadır (Kızıl ve ark., 2018; Onganlar ve ark., 2019).

Çocukların farklı gelişim dönemlerinde olması, meraklı olması, algılamalarının sınırlı olması ve tehlikeler hakkında yeterince bilgi sahibi olmaması gibi sebeplerle, okul ortamı kaza ve yaralanma ihtimali yüksek yerlerdir. Yapılan çalışmalarda acil servise başvuran çocuk yaralanmalarının bir kısmının okul saatleri sırasında meydana geldiği belirtilmektedir (Brook ve Boaz, 2003; Akgün ve ark., 2023). Okul döneminde çocuklarda özellikle düşme, trafik kazası, zehirlenme, böcek ısırıkları, nöbetler, burun kanaması, boğulma ve sporla ilgili yaralanmalar çok sık görülmektedir (Brook ve Boaz, 2003; Bou-Karroum ve ark., 2022).

Öğretmenler, okul içerisinde meydana gelen kaza, yaralanma ya da herhangi bir hastalık sonucu gelişen acil durumda çocuğa ilk müdahaleyi yapabilecek ve onlardan primer sorumlu olan kişilerdir (Tadesse ve Jemebere, 2022). Öğretmenlerin okulda karşılaştığı ilk yardım uygulaması gerektiren durumlar; kanamalar, şüpheli kırıklar, bilinç kaybı, yanıklar, yabancı cisim aspirasyonu, ateşli konvülsiyonlar ve kalp-solunum durması olarak belirtilmektedir (Sönmez ve ark., 2014; Tadesse ve Jemebere, 2022). Öğretmenler sağlık bakım ihtiyacı olan çocuklara acil durumlarda nasıl müdahale edeceğini bilmeli ve hızlı karar alabilmelidir (Younis ve El-Abbassy, 2015). Okul öncesi öğretmenlerinin ilk yardım bilgi düzeylerinin incelendiği bir çalışmada öğretmenler tarafından en az bilinen

uygulamaların; köpek ısırığına müdahale, yüksekten düşen çocuğa müdahale ve zehirlenme durumlarında bildirim konularında olduğu belirtilmiştir (Sönmez ve ark., 2014). Sorumluluk korkusu ve ilk yardım becerilerine olan öz yeterlik eksikliği nedeniyle olay yerinde bulunanlar acil durumlara müdahale etmeyebilmektedir. Dolayısıyla kişilerin kendilerini ilk yardım konusunda yeterli hissetme durumları, yaptıkları ilk yardım girişimlerini ve kararlarını etkilemektedir (Kızıl ve ark., 2018). Yapılan çalışmalarda genellikle ilk yardım konusundaki bilgi düzeyi üzerinde durulmuştur (Sönmez ve ark., 2014; Arlı ve Yıldırım, 2017; Aktaş ve ark., 2019; Al Gharsan ve Alarfaj, 2019; Tadesse ve Jemebere, 2022). İlk yardım girişimleri konusundaki kararlarını etkileyen öz yeterlik inancını inceleyen çalışmaların eksikliği sebebiyle, öğretmenlerin ilk yardım öz yeterlik düzeyleri ve bunu etkileyen faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Öğretmenlere verilecek ilk yardım uygulaması eğitimlerine temel oluşturması hedeflenmektedir.

Araştırma Soruları

1. Çocukluk dönemine (0-18 yaş) hizmet veren öğretmenlerin ilk yardım öz yeterlik toplam ve alt boyut puanı nedir?
2. Öğretmenlerin tanıtıcı özellikleri (cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, branş, çalışma süresi, ilk yardım eğitimi alma durumu, ilk yardım uygulama deneyimi) ilk yardım öz yeterlik puanını etkiler mi?

GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırmanın Türü (Tasarımı)

Araştırma tanımlayıcı niteliktedir.

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Araştırma verileri Ekim 2023-Ocak 2024 tarihleri arasında İstanbul'da anaokul, ilkokul, ortaokul ve lise eğitimi veren bir eğitim grubunda toplandı.

Araştırma Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini bu eğitim grubunda görev yapan 510 öğretmen; örneklemi ise katılmaya gönüllü olanlar oluşturdu. Örneklem seçiminde basit rastgele örneklem yöntemi kullanıldı. G*Power 3.1 programı kullanılarak 0.565 etki büyüklüğü ve %95 güç, %5 anlamlılık düzeyinde minimum örneklem büyüklüğü 138 olarak hesaplandı. Araştırma 139 öğretmen ile tamamlandı.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri Tanıtıcı Bilgi Formu ve İlk Yardım Öz Yeterlik Ölçeği aracılığı ile toplandı.

Tanıtıcı Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda hazırlanmıştır (Şahin, 2011). Form öğretmenlerin sosyodemografik özellikleri (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, branş, çalışma süresi, çalışma yılı) ve ilk yardım deneyimleri (ilk yardım eğitimi alma durumu, ilk yardım uygulayıcı kimliğine sahip olma durumu, ilk yardım konusunda yeterlik durumu, ilk yardım müdahale deneyimi) ile ilgili bilgileri içeren 10 sorudan oluşmaktadır.

İlk Yardım Öz Yeterlik Ölçeği: Dağ tarafından geliştirilen ölçek 25 maddeden oluşmaktadır. Yetersizden, çok yeterliye doğru 9'lu likert tipinde olan ölçeğin iki alt boyutu vardır. Ölçeğin 17 maddesi "Yaşamsal destek ilk yardım öz yeterliği" alt boyutunun (1,3,4,5,6,7,9,10,12,13,14,16,17,22,23,24,25. maddeler); 8 maddesi de "Temel ilk yardım öz yeterliği" alt boyutunun (2,8,11,15,18,19,20,21. maddeler) altındadır. Ölçekten alınabilecek toplam puan minimum 25 maksimum 225, "Yaşamsal destek ilk yardım öz yeterliği" alt boyut puanı minimum 17 maksimum 153, "Temel ilk yardım öz yeterliği" alt boyut puanı minimum 8 maksimum 72'dir. Puan arttıkça öz yeterlik artmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alpha değerleri; "Yaşamsal destek ilk yardım öz yeterliği" alt boyutu için 0.960, "Temel ilk yardım öz yeterliği" alt boyutu için 0.910'dur (Dağ, 2018). Çalışmamızda da Cronbach Alpha değerleri "İlk yardım öz yeterlik ölçeği" toplamı için 0.970; "Yaşamsal destek ilk yardım öz yeterliği" alt boyutu için 0.956, "Temel ilk yardım öz yeterliği" alt boyutu için 0.944 olarak bulgulandı.

Verilerin Toplanması

Araştırmacılar tarafından kurum izni alınan eğitim grubuna, belirtilen zaman aralığında kampüs ziyaretleri gerçekleştirildi. Öğretmenler odasında araştırmanın amacı açıklandı. Örneklem dahil edilme kriterlerine uyan ve katılmaya gönüllü olan öğretmenlere anket formları verilerek veriler toplandı.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma için Fenerbahçe Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (Tarih: 18.10.2023 ve Protokol No: 109.2023fbu) izin alındı. Ayrıca araştırmanın yapıldığı anaokul, ilkokul, ortaokul ve lise eğitimi veren okul yönetiminden yazılı kurum izni ve

katılımcılardan bilgilendirmiş gönüllü onam belgesi alındı. Kullanılan ölçek için geliştiricisinden yazılı izin alındı.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmadan elde edilen veriler SPSS 22.0 istatistik programı aracılığıyla değerlendirildi. Araştırmaya katılan öğretmenlerin tanıtıcı özelliklerinin belirlenmesinde frekans ve yüzde, ölçeğin incelenmesinde ortalama ve standart sapma istatistiklerinden faydalanıldı. Ayrıca kurtosis, skewness, pearson korelasyon, lineer regresyon, t-testi, anova, tukey, LSD analizleri kullanıldı.

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %51.8'inin 31-40 yaş aralığında, %72.7'sinin kadın, %80.6'sının lisans mezunu, %43.2'sinin meslekte on yılın üzeri sürede çalıştığı ve %36.7'sinin lise öğrencilerine öğretmenlik yaptığı belirlendi. Öğretmenlerin %58.3'ü ilk yardım eğitimi aldığını ifade ederken, %90.6'sı ilk yardımcı kimlik kartının olmadığını belirtti. Öğretmenlerin %66.2'si ilk yardım bilgisi konusunda kendini yeterli görürken, %93.5'i okulda ilk yardım deneyimi yaşamadığını ifade etti (Tablo 1).

Öğretmenlerin ilk yardım öz yeterlik ölçeği toplam puan ortalaması 128.338 ± 43.870 (Min=50; Maks=225), yaşamsal destek ilk yardım özyeterliği alt boyut puan ortalaması 76.144 ± 29.528 (Min=24; Maks=144), temel ilk yardım özyeterliği alt boyut puan ortalaması 46.309 ± 13.730 (Min=23; Maks=72) olarak belirlendi (Tablo 2).

Çalışanların ilk yardım öz yeterlik ölçeği toplam puanı, yaşamsal destek ilk yardım özyeterliği alt boyut puanı ve temel ilk yardım özyeterliği alt boyut puanı; yaş, eğitim durumu, meslekte çalışma süresi, görev yapılan kademe, okulda ilk yardım deneyimi yaşama durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$). Erkeklerin temel ilk yardım özyeterliği puanları, kadınların temel ilk yardım özyeterliği puanlarından yüksek saptandı ($p<0.05$) (Tablo 3).

İlk yardım eğitimi almayanların ilk yardım öz yeterlik toplam puanları, yaşamsal destek ilk yardım özyeterliği puanları ve temel ilk yardım özyeterliği puanları; ilk yardım eğitimi alanların puanlarından düşük bulundu ($p<0.05$). İlk yardımcı kimliği olmayanların ilk yardım öz yeterlik toplam puanları, yaşamsal destek ilk yardım özyeterliği puanları ve temel ilk yardım

özyeterliği puanları; ilk yardımcı kimliği olanların puanlarından düşük bulundu ($p<0.05$). İlk yardım bilgisi konusunda kendini yeterli görmeyenlerin ilk yardım öz yeterlik toplam puanları, yaşamsal destek ilk yardım özyeterliği puanları ve temel ilk yardım özyeterliği puanları; ilk yardım bilgisi konusunda kendini yeterli görenlerin puanlarından düşük saptandı ($p<0.05$) (Tablo 3).

Tablo 1. Öğretmenlerin Tanıtıcı Özelliklerinin Dağılımı (n=139)

Özellikler	n	%
Yaş		
30 ve Altı	49	35.3
31-40	72	51.8
41 ve Üzeri	18	12.9
Cinsiyet		
Erkek	38	27.3
Kadın	101	72.7
Eğitim Durumu		
Lisans	112	80.6
Yüksek Lisans	27	19.4
Meslekte Çalışma Süresi		
1-5 Yıl	34	24.5
6-10 Yıl	45	32.4
10 Yıl Üzeri	60	43.2
Görev Yapılan Kademe		
Okul Öncesi	14	10.1
İlkokul	35	25.2
Ortaokul	39	28.1
Lise	51	36.7
İlk Yardım Eğitimi Alma Durumu		
Hayır	58	41.7
Evet	81	58.3
İlk Yardımcı Kimliği Varlığı		
Hayır	126	90.6
Evet	13	9.4
İlk Yardım Bilgisi Konusunda Kendini Yeterli Görme		
Hayır	47	33.8
Evet	92	66.2
Okulda İlk Yardım Deneyimi Yaşama Durumu		
Hayır	130	93.5
Evet	9	6.5

n: Frekans, %: Yüzde

İlk yardım eğitimi alma durumu, ilk yardımcı kimliği varlığı, ilk yardım bilgisi konusunda kendini yeterli görme ile ilk yardım öz yeterlik ölçek toplam puanı arasındaki neden sonuç ilişkisini belirlemek üzere yapılan regresyon analizi anlamlı bulundu ($p<0.05$). Öğretmenlerin

ilk yardım eğitimi almış olması, ilk yardım öz yeterlik düzeyini arttırmaktaydı ($\beta=0.265$). Öğretmenlerin ilk yardımcı kimliğine sahip olması, ilk yardım öz yeterlik düzeyini arttırmaktaydı ($\beta=0.214$). Öğretmenlerin ilk yardım bilgisi konusunda kendini yeterli görmesi, ilk yardım öz yeterlik düzeyini arttırmaktaydı ($\beta=0.165$).

Tablo 2. İlk Yardım Öz Yeterlik Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puan Ortalamasının Dağılımı

	Ort	Ss	Min.-Maks
İlk Yardım Öz Yeterlik Toplam	128.338	43.870	50-225
Yaşamsal Destek İlk Yardım Özyeterliği Alt Boyutu	76.144	29.528	24-144
Temel İlk Yardım Özyeterliği Alt Boyutu	46.309	13.730	23-72

TARTIŞMA

İlk yardım konusunda bilgi seviyesi arttıkça, öz yeterlik inancı da artmaktadır. Tadesse ve Jemebere'nin (2022) çalışmasında ileri yaştaki öğretmenlerin ilk yardım önlemleri konusunda meslektaşlarına göre daha bilgili oldukları belirtilmiştir. Aktaş ve ark. (2019) bunun aksine ilk yardım konusunda en yüksek puanı 25-34 yaş grubundaki öğretmenlerin aldığını ve yaş arttıkça bilgi puanının düştüğünü ifade etmiştir. Aynı çalışma öğretmenlerde artan yaş ile ilk yardım bilgi puanının azalmasının nedenini, var olan bilginin güncellenmemesi olarak belirtmiştir. Yaşın ilk yardım bilgi düzeyi üzerinde etkisinin olmadığını belirten çalışmalar da mevcuttur (Sönmez ve ark. 2014, Akgün ve ark., 2023). Öz yeterliklerin değerlendirildiği bir çalışmada yaşça büyük öğretmenlerin ilk yardım öz yeterliklerinin diğer yaş gruplarından daha yüksek olduğu belirtilmiştir (Göktaş, 2022). Demirbilek ve Ağahan (2023) çalışmalarında öğretmenlerde yaşın ilk yardım öz yeterliliğini etkilemediğini belirtmiştir. Çalışmamızda da okul dönemi çocuklarına hizmet veren öğretmenlerin ilk yardım öz yeterlikleri üzerinde yaşın etkisi yoktu.

Literatürde cinsiyetler arası ilk yardım bilgi düzeylerinin karşılaştırıldığı çalışmalarda kadınların ilk yardım konusunda bilgi düzeyinin erkeklerden fazla olduğunu belirten çalışmalar (Kızıl ve ark., 2018; Orhan ve Aydın, 2020) ve erkeklerin bu konuda kadınlardan daha bilgili

Tablo 3. Öğretmenlerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre İlk Yardım Öz Yeterlik Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puan Ortalamalarının Dağılımı (n=139)

Tanıtıcı Özellikler	n	İlk Yardım Öz Yeterlik Toplam	Yaşamsal Destek İlk Yardım Özyeterliği	Temel İlk Yardım Özyeterliği
Yaş		Ort ± SS	Ort ± SS	Ort ± SS
30 ve Altı	49	121.551 ± 41.804	71.612 ± 27.803	44.163 ± 13.777
31-40	72	133.375 ± 44.725	79.153 ± 30.308	48.069 ± 13.829
41 ve Üzeri	18	126.667 ± 45.731	76.444 ± 30.999	45.111 ± 12.952
F		1.075	0.951	1.263
p		0.344	0.389	0.286
Cinsiyet		Ort ± SS	Ort ± SS	Ort ± SS
Erkek	38	140.000 ± 44.753	82.921 ± 30.580	50.947 ± 13.356
Kadın	101	123.951 ± 42.939	73.594 ± 28.865	44.564 ± 13.524
t		1.942	1.671	2.488
p		0.054	0.097	0.014
Eğitim Durumu		Ort ± SS	Ort ± SS	Ort ± SS
Lisans	112	127.884 ± 43.424	75.759 ± 29.295	46.321 ± 13.540
Yüksek Lisans	27	130.222 ± 46.479	77.741 ± 30.992	46.259 ± 14.761
t		-0.248	-0.312	0.021
p		0.805	0.755	0.983
Meslekte Çalışma Süresi		Ort ± SS	Ort ± SS	Ort ± SS
1-5 Yıl	34	121.118 ± 42.030	70.559 ± 27.908	44.882 ± 13.586
6-10 Yıl	45	129.978 ± 42.205	77.733 ± 28.321	46.289 ± 13.416
10 Yıl Üzeri	60	131.200 ± 46.311	78.117 ± 31.332	47.133 ± 14.199
F		0.616	0.805	0.289
p		0.542	0.449	0.750
Görev Yapılan Kademe		Ort ± SS	Ort ± SS	Ort ± SS
Okul Öncesi	14	111.500 ± 29.378	66.786 ± 20.848	39.571 ± 9.913
İlkokul	35	126.400 ± 50.473	74.514 ± 34.595	46.029 ± 14.770
Ortaokul	39	134.000 ± 39.453	79.718 ± 25.455	48.359 ± 13.517
Lise	51	129.961 ± 45.414	77.098 ± 30.820	46.784 ± 13.831
F		0.949	0.708	1.453
p		0.419	0.549	0.230
İlk Yardım Eğitimi Alma Durumu		Ort ± SS	Ort ± SS	Ort ± SS
Hayır	58	109.724 ± 38.261	63.035 ± 25.061	41.414 ± 12.687
Evet	81	141.667 ± 42.963	85.531 ± 29.030	49.815 ± 13.443
t		-4.521	-4.765	-3.719
p		0.000	0.000	0.000
İlk Yardımcı Kimliği Varlığı		Ort ± SS	Ort ± SS	Ort ± SS
Hayır	126	124.214 ± 42.402	73.286 ± 28.421	45.214 ± 13.538
Evet	13	168.308 ± 38.662	103.846 ± 26.369	56.923 ± 11.146
t		-3.596	-3.714	-3.012
p		0.000	0.000	0.003
İlk Yardım Bilgisi Konusunda Kendini Yeterli Görme		Ort ± SS	Ort ± SS	Ort ± SS
Hayır	47	111.915 ± 41.564	64.723 ± 28.133	42.000 ± 13.062
Evet	92	136.728 ± 42.835	81.978 ± 28.642	48.511 ± 13.607
t		-3.263	-3.380	-2.705
p		0.001	0.001	0.008
Okulda İlk Yardım Deneyimi Yaşama Durumu		Ort ± SS	Ort ± SS	Ort ± SS
Hayır	130	127.685 ± 43.407	75.669 ± 29.123	46.131 ± 13.680
Evet	9	137.778 ± 52.060	83.000 ± 36.156	48.889 ± 15.045
t		-0.666	-0.719	-0.581
p		0.506	0.473	0.562

F: Anova Testi, t: Bağımsız Gruplar T-Testi, PostHoc:Tukey, LSD

olduğunu ifade eden çalışmalar (Tadesse ve Jemebere, 2022; Abelairas-Gómez ve ark., 2020) yer almaktadır. Gökteş'in (2022) çalışmasında cinsiyetler arası ilk yardım öz yeterlikleri incelenmiş, kadın sınıf öğretmenlerinin ilk yardım öz yeterliklerinin erkek öğretmenlere göre daha

yüksek olsa da farkın etki gücünün küçük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde öğretmenlerin ilk yardım konusunda öz yeterliklerinin incelendiği çalışmalarda çoğunlukla erkeklerin kadınlardan daha yüksek öz yeterlik inancına sahip olduğu belirtilmiştir (Dağ, 2018; Özlü ve

ark., 2022; Demirbilek ve Ağahan, 2023). Çalışmamızda da literatürle benzer şekilde erkeklerin temel ilk yardım özyeterliliği alt boyut puanları, kadınların puanlarından yüksek saptandı. Bunun sebebinin erkeklerin ani gelişen yaralanma durumlarında daha soğukkanlı ve cesaretli davranarak uygulamaya geçebilmesi olduğu düşünülmektedir.

Kızıl ve arkadaşlarının (2018) İzmir ilinde yaşayan halka ilk yardım bilgisi ölçmek amaçlı yaptığı çalışmalarında, eğitim düzeyi yüksek olanların ilk yardım bilgisinin, eğitim düzeyi düşük olanlardan daha iyi olduğu belirtilmiştir. Demirbilek ve Ağahan'ın (2023) çalışmasında öğretmenlerin eğitim seviyesinin ilk yardım konusunda öz yeterlik inancını etkilemediği belirtilmiştir. Çalışmamızda da öğretmenlerin eğitim durumu, ilk yardım konusunda öz yeterlik düzeyini etkilemedi. Kızıl'ın araştırmasında okuma yazma bilmeyen ya da ilkokul mezunu kişilerin de yer alması sebebiyle çalışmamızdan farklı sonuç çıktığı düşünülmektedir. Ayrıca çalışmamızda eğitim durumu ve ilk yardım öz yeterliliği arasında ilişki olmaması, yüksek lisans seviyesinde katılım sağlayan öğretmen oranının çok düşük olmasından kaynaklanabileceğini düşündürmektedir. Özlü ve arkadaşlarının (2022) çalışmasında öğretmenlerin görev yaptığı kademe, ilk yardım öz yeterlik puanlarını etkilememiştir. Bizim çalışmamızda da öğretmenlerin ilk yardım konusunda öz yeterlikleri ile hizmet verdikleri kademe arasında ilişki saptanmadı.

İlköğretim öğretmenlerinin dış kanama ve kırıklara ilişkin ilk yardım bilgisinin yeterliliğini ölçmeyi amaçlayan bir çalışmada, öğretmenlerin meslekte çalışma süresinin ilk yardım konusunda bilgi düzeylerini etkilemediği belirtilmiştir (Al-Robaiaay, 2013). Benzer şekilde literatürde birçok çalışmada öğretmenlerin meslekte çalışma süresinin ilk yardım bilgi düzeyini etkilemediği belirtilmiştir (Sönmez ve ark. 2014; Akgün ve ark., 2023). Tadesse ve Jemebere (2022) çalışmasında on beş yıldan fazla iş deneyimine sahip öğretmenlerin, ilk yardım önlemleri konusunda meslektaşlarına göre daha bilgili olduklarını belirtse de istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. Öğretmenlerin ilk yardım öz yeterliklerinin incelendiği çalışmalarda ise, meslekte çalışma süresinin ilk yardım öz yeterliliği üzerinde etkisi olmadığı belirtilmiştir (Göktaş, 2022; Özlü ve ark., 2022). Benzer şekilde çalışmamızda da öğretmenlerin ilk yardım öz yeterlikleri, meslekte çalışma sürelerinden

etkilenmedi.

Sönmez ve arkadaşlarının (2014) yaptığı çalışmada öğretmenlerin %73.6'sının ilk yardım eğitimi aldığı ve bunların ilk yardım eğitimi almış olma durumunun ilk yardım bilgisini etkilemediği belirtilmiştir (Sönmez ve ark. 2014). Bir diğer çalışmada da eğitim alan ve almayanlar arasında ilk yardım bilgi düzeyinde fark olmadığı belirtilmiştir (Nayir ve ark., 2011). Bunun sebebi olarak çalışmadaki öğretmenlerin çoğunluğunun ilk yardım eğitimi sürücü kurslarında güvenilir olmayan eğitimcilerden alması şeklinde açıklanmıştır (Sönmez ve ark., 2014). Diğer çalışmalarda ilk yardım eğitimi alan öğretmenlerin bilgi düzeylerinin, eğitimi almayanlara göre yüksek olduğu belirtilmiştir (Aktaş ve ark., 2019; Tadesse VE Jemebere, 2022; Akgün ve ark., 2023). Öğretmenlerin ilk yardım öz yeterliklerinin incelendiği çalışmalarda ise, ilk yardım eğitimi alan öğretmenlerin bu eğitimi almayanlara göre ilk yardım öz yeterliklerinin daha yüksek olduğu ifade edilmiştir (Dağ, 2018; Göktaş, 2022; Özlü ve ark., 2022; Demirbilek ve Ağahan, 2023). Çalışmamızda da literatürle benzer şekilde öğretmenlerin ilk yardım eğitimi almış olması ve ilk yardımcı kimliğine sahip olması, ilk yardım öz yeterlik düzeyini arttırmaktaydı. Öğretmenlerin ilk yardım bilgi seviyesi arttıkça öz-yeterliliğinin arttığı sonucuna varılmıştır.

Literatürde öğretmenlerin okulda ilk yardım gerektirecek durumlarla sıklıkla karşılaştığını ifade eden çalışmalar yer almaktadır (Sönmez ve ark., 2014; Göktaş, 2022; Özlü ve ark., 2022). Ayrıca çalışmalarda öğretmenlerin daha önce ilk yardım gerektiren bir durumla karşılaşmış olma durumunun ilk yardım konusunda bilgi düzeyini etkilemediği belirtilmiştir (Sönmez ve ark., 2014; Akgün ve ark., 2023). İlk yardım konusunda öz yeterlik incelediğimiz çalışmamızda da öğretmenlerin ilk yardım öz yeterliklerinin, okulda ilk yardım deneyimi yaşama durumundan etkilenmediği gözlemlendi. Bu hem ilk yardım deneyiminin bilgi seviyesine etkisi olmaması sebebiyle, hem de çalışmamıza dahil olan öğretmenlerin ilk yardım deneyiminin çok az olmasıyla açıklanabilir.

Kızıl ve arkadaşları (2018) kişilerin ilk yardım konusunda bilgi düzeyleri yetersiz olsa da bilgi düzeylerinin yeterliliğine güvenerek müdahaleye giriştiklerini belirtmiştir. Sönmez ve arkadaşlarının (2014) çalışmasında da öğretmenlerin tamamı ilk yardım konusunda bilgi

sahibi olduğunu ifade etse de yalnızca %15,5'inin ilk yardım bilgi düzeyleri iyi olarak bulunmuştur. Göktaş'ın (2022) çalışmasında da öğretmenlerin yaklaşık %80'i ilk yardım bilgisine sahip olduklarını belirtse de çok az bir kısmı ilk yardım bilgi testindeki soruların %70'inden fazlasını doğru cevaplayabilmiştir. Buradan öğretmenlerin ilk yardım konusunda bilgi düzeyleri yeterli olmasa da bu konuda öz yeterlik inancının yüksek olabileceği ve bu sebeple eksik ilk yardım bilgisiyle birlikte hatalı girişimler yapabileceği bilgisi çıkarılabilir. Araştırmalarda ilk yardım konusunda kendini yeterli görenlerin ilk yardım öz yeterlik puanları kendini yeterli görmeyenlere göre yüksek belirtilmiştir (Özlu ve ark., 2022; Akgün ve ark., 2023). Çalışmamızda da literatürle benzer şekilde öğretmenlerin %66.2'si ilk yardım bilgisi konusunda kendini yeterli görmekteydi ve kendini yeterli görenlerin ilk yardım öz yeterlik düzeyi de yüksekti. Bilgiden yoksun yüksek öz yeterlik inancına sahip olmak, hatalı ilk yardım uygulamalarına sebep olabileceği gibi; düşük öz yeterlik inancı da acil durumlarda müdahaleyi engelleyebilecek bir sebep olarak düşünülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmada sadece özel kurumda çocuklara hizmet veren öğretmenlerin ilk yardım konusunda öz yeterlik düzeyleri değerlendirilmiştir. Özel ve kamu kurumlarında, daha çok öğretmene ulaşarak değerlendirme yapılamaması bu araştırmanın sınırlılığıdır. Bu alanda yapılacak ileriki çalışmalarda bu durumun dikkate alınması gerekmektedir.

SONUÇ

Çalışmada çocuklara hizmet veren öğretmenlerin ilk yardım öz yeterliklerinin orta düzeyde olduğu belirlendi. Öğretmenlerin ilk yardım öz yeterlikleri ile yaş, eğitim durumu, meslekte çalışma süresi, görev yapılan kademe ve okulda ilk yardım deneyimi yaşama durumu arasında ilişki olmadığı görüldü. Erkek öğretmenlerin temel ilk yardım özyeterliğinin kadınlardan daha yüksek olduğu belirlendi. Geçmişte ilk yardım eğitimi ve ilk yardımcı kimliği almanın, ilk yardım öz yeterlik düzeyini arttırdığı saptandı. İlk yardım bilgisi konusunda kendini yeterli görenlerin öz yeterlik düzeylerinin daha yüksek olduğu görüldü. Araştırma sonuçları doğrultusunda öğretmenlerin ilk yardım bilgi ve öz yeterlik düzeylerinin artırılabilmesi için; öğretmen yetiştirme programlarında teorik ve uygulamalı ilk yardım

eğitiminin birlikte verilmesi, eğitimin uygulama basamağında kadın öğretmenlerin cesaretlendirilmesi, eğitimlerin sağlık bakanlığı tarafından onaylı güvenilir eğitimler tarafından verilmesi, çocuklara hizmet verecek öğretmen adaylarına sağlık bakanlığı onaylı ilk yardımcı kimliği alabileceği eğitim imkanlarının sağlanabilmesi ve bu eğitimler sırasında ilk yardım bilgisine ek olarak ilk yardım öz yeterlik düzeylerinin de geçerliği yapılmış ölçüm araçlarıyla değerlendirilmesi önerilmektedir.

Araştırmanın Etik Yönü / Ethics Committee Approval

Araştırma için Fenerbahçe Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik onayı alınmıştır (Tarih: 18.10.2023 ve Protokol No: 109.2023fbu)

Yazar Katkısı / Author Contributions

Fikir/Kavram: Y.Ş.; Tasarım: Y.Ş.; Denetleme/Danışmanlık: Y.Ş.; Analiz ve/veya Yorum: Y.Ş., D.K., M.C., D.Ç.; Kaynak Taraması: D.K., M.C., D.Ç.; Makalenin Yazımı: Y.Ş., D.K., M.C., D.Ç.; Eleştirel İnceleme: Y.Ş., D.K., M.C., D.Ç.

Hakem Değerlendirmesi / Peer-review

Dış bağımsız

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest

Yazarlar araştırmanın yürütülmesinde herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek / Financial Disclosure

Yazarlar araştırmanın yürütülmesi sürecinde bir finansal destek almadıklarını beyan etmiştir.

KAYNAKLAR

- Abelairas-Gómez, C., Carballo-Fazanes, A., Martínez-Isasi, S., López-García, S., Rico-Díaz, J., Rodríguez-Núñez, A. (2020). Knowledge and attitudes on first aid and basic life support of pre- and elementary school teachers and parents. *Anales de Pediatría (English Edition)*, 92(5), 268-276. doi:10.1016/j.anpede.2019.10.005.
- Akgün, M., Şekerci, N., Demirdağ, H., Doğan, R. (2023). Okul öncesi öğretmenlerinin temel ilk yardım bilgi düzeylerinin belirlenmesi. *Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(3), 30-38. doi:10.48124/hsagbilder.1180096.
- Aktaş, B., Yılmaz, M., Dereli, F., Sarı, H. Y. (2019). İlköğretim birinci ve ikinci kademe öğretmenlerinin ilk yardım bilgi düzeyi. *Journal of Academic Research in Nursing (Jaren) Dergisi*, 5(1), 17-22. doi:10.5222/jaren.2019.18894.
- Al Gharsan, M., Alarfaj, I. (2019). Knowledge and practice of secondary school teachers about first aid. *Journal of Family Medicine and Primary Care*, 8(5), 1587-1593. doi:10.4103/jfmpc.jfmpc_76_19.

- Al-Robaiaay, Y. K. H. (2013). Knowledge of primary school teachers regarding first aid in Baghdad Al-Rusafa. *Al-Kindy College Medical Journal*, 9(1), 54-59.
- Arlı, S. K., Yıldırım, Z. (2017). The effects of basic first aid education on teachers' knowledge level: A pilot study. *International Journal of Caring Sciences*, 10(2), 813-818.
- Bou-Karroum, L., El-Jardali, F., Jabbour, M., Harb, A., Fadlallah, R., Hemadi, N., Al-Hajj, S. (2022). Preventing unintentional injuries in school-aged children: A systematic review. *Pediatrics*, 149(6), 1-14. doi:10.1542/peds.2021-053852J.
- Brook, U., Boaz, M. (2003). Children hospitalized for accidental injuries: Israeli experiences. *Patient Education and Counseling*, 51(2), 177-182. doi:10.1016/s0738-3991(02)00192-1.
- Dağ, G. G. (2018). Are tomorrow's teachers ready to save lives in cases of emergency. *Elementary Education Online*, 17(3): 1662-1671. doi:10.17051/ilkonline.2018.466413.
- Demirbilek, Ö., Ağahan, M. (2023). Öğretmenlerde İlk Yardım Öz Yeterliliğinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(3), 1263-1270. doi:10.37989/gumussagbil.1320259.
- Göktaş, A. (2022). *Sınıf öğretmenlerinin ilk yardım öz-yeterliliklerinin ve ilk yardım bilgi düzeylerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı. Çankırı.
- Kızıllı, M., Üstünkarlı, N., Yıldız, Ş., Kurtel, K., Şemin, İ., Abacıoğlu, Y. H. (2018). İlk yardım bilgilerinin doğruluğu ve ilkyardım uygulamalarına etkisinin değerlendirilmesi. *Hastane Öncesi Dergisi*, 3(1), 15-30.
- Nayir, T., Uskun, E., Türkoğlu, H., Uzun, E., Öztürk, M., Kişioğlu, A. N. (2011). Isparta il merkezinde görevli öğretmenlerin ilkyardım bilgi düzeyleri ve tutumları. *SDÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 18(4), 123-127.
- Onganlar, Y. H., Şahin, M., Onganlar, F. P., Şahin, H. H. K. (2019). Pediatride temel yaşam desteği. *Journal of Health Sciences and Medicine*, 2(4), 139-145. doi:10.32322/jhsm.612400.
- Orhan, S. İ., Aydın, A. (2020). Öğretmen adaylarının ilk yardım bilgi düzeyleri: Kastamonu Üniversitesi örneği. *Kastamonu Education Journal*, 28(4), 1657-1667. doi:10.24106/kefdergi.3798.
- Öztlü, Z. K., Aras, G. U., İbrahim, Ö. Z. L. Ü., Apay, S. E., Avşar, G., Coşar, Z., ... Taşgın, A. (2022). Öğretmenlerin ilk yardım konusundaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi. *Anatolian Journal of Health Research*, 3(3), 139-143. doi:10.29228/anatoljhr.64990.
- Şahin, A. (2011). *Karaman il merkezindeki beden eğitimi öğretmenlerinin ve sınıf öğretmenlerinin ilk yardım konusundaki bilgi düzeylerinin karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- Sönmez, Y., Uskun, E., Pehlivan, A. (2014). Knowledge levels of preschool teachers related with basic first-aid practices, Isparta sample. *Türk Pediatri Arşivi*, 49(3), 238-246. doi:10.5152/tpa.2014.1581.
- Tadesse, F., Jemebere, W. (2022). Clinical Images and medical case reports knowledge of first aid measures and associated factors among governmental primary school teachers in Hawassa city, Southern Ethiopia. *Journal of Clinical Images and Medical Case Reports*, 3(3), 1764.
- TÜİK-Türkiye İstatistik Kurumu. (2023). İstatistiklerle çocuk. Haber Bülteni Sayı:49674. Erişim Tarihi: 02.03.2024, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistikler-le-Cocuk-2022-49674>
- Younis, J. R., El-Abassy, A. (2015). Primary teachers' first aid management of children's school day accidents: Video-assisted teaching method versus lecture method. *Journal of Nursing Education and Practice*, 5(10), 60-69. doi:10.5430/jnep.v5n10p60.